

Силабус курсу РИЗИКОЛОГІЯ

Освітній ступінь: бакалавр
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 033 Філософія
Освітньо-професійна програма: «Аналітика суспільних процесів»
Кількість кредитів: 3
Рік підготовки: 3; семестр: 6
Компонент освітньої програми: вибіркова
Дні занять: п'ятниця 12.45-14.05, ауд. 1002
Консультації: четвер 14.20, ауд. 31а
Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат економічних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук – к.е.н., доц. Грушко Віктор Сергійович
Контактні телефони викладача:	097 145 38 41
Е-mail викладача:	grushko.vs@gmail.com
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/grushko-v-ktor-serg-yovich.php?clear_cache=Y

Анотація дисципліни

«Ризикологія», як міждисциплінарний напрямок на стику з соціологією, екологією, правом, економікою та ін., а також з теоріями і методологіями — інвайронменталізму, глобалістики, альтернативістики та ін. забезпечує особистісний і професійний розвиток студентів та спрямований на формування ефективного аналітика суспільних процесів, здатного до осмислення реальності у її складному багатоманітті, розуміти явища суспільного життя, комплексність та взаємозалежність усього зі всім та вміння виявляти головне, логіку впливу рішень і дій на результати, природу нестійкості і вразливості, загроз породжених процесами, що розвивались вже тривалий час і тих, що не обумовлені минулими подіями. «Ризикологія» розкриває суть ризику як прояву невизначеності і можливість прояву ситуацій, які не мають однозначного вирішення. Тут аналізуються всі причини, механізми, особливості ризику, способи контролю над ризиком і управління ним (шляхи мінімізації невизначеності).

Мета курсу: вивчення ризиконебезпечних ситуацій у процесі життєдіяльності суспільства, набуття вмінь і навичок запобігання, мінімізації ризиків і оперативного, ефективного реагування на їх появу. Надання студентам знань про теоретичні основи та принципи функціонування практики оцінювання та аналізу ризиків, механізмів оптимізації наслідків ризикових подій.

Основні завдання: у результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути навички оцінювання ризиків у складних ситуаціях; знати основні види ризиків, методи оцінювання та аналізу ризиків, прийняття ризикових рішень, механізми та засоби регулювання ризиками; повинен вміти обирати необхідні методи вимірювання та аналізу ризиків, розробляти заходи з їх оптимізації, розробляти альтернативні варіанти дій у ризикових ситуаціях.

Зміст дисципліни «Ризикологія» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців спеціальності 033 філософія (Аналітика суспільних процесів), норм і традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Структура курсу

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
- / 2	1. Концептуальні засади ризикології	Теорія ризику. Ризикологія як наука, що стосується всіх сфер людської діяльності. Ризикологія як наука про закони й закономірності дії цілепокладальних і цілереалізуючих систем з визначенням можливих загроз. Одиначні інтелектуальні системи. Сукупність одиначних інтелектуальних систем, як об'єкт ризикології. Сукупність організаційних та індивідуальних об'єктів, як об'єкт ризикології.	Питання
2 / 2	2. Психологія ризику	Ірраціональна природа людей. Усвідомлення ризиків. Осмислення ситуацій, в яких не всі ризики відомі. Проблеми викривленого трактування висновків фахівців. Абсолютні та відносні ризики. Формування страхів під впливом великих чисел. Низька здатність людей вчитися на помилках інших. Низька здатність людей вчитися на своєму минулому досвіді. Форс-мажори і технології. Форс-мажори і закони. Форс-мажори і бюрократія.	Питання, кейси
2 / 2	3. Ілюзія передбачуваності	Прагнення людей до передбачуваності. Сучасні технології забезпечення уявної передбачуваності. Стереотипи, як форма задоволення потреби у передбачуваності. Передумови перетворення планування та регламентації на складову і передумову проблеми, а не в інструмент її вирішення. Потреба у визначеності, як джерело	Питання, кейси

		небезпеки. Проблема невідомих ризиків.	
2 / 2	4. Прийняття рішень	Страх прийняття помилкових рішень. Розвиток «культури помилок», Неповна інформація про навколишній світ, як норма і «корисні» помилки. Виключно «правильні» дії, як шлях до життєвих невдач. «Помилки» аж інструмент підвищення здатності орієнтування у навколишній реальності. Серендипність. «Помилки», як інструмент креативності та джерело інновацій. Деградація систем в яких нерозвинута «культура помилок».	Питання, кейси
2 / 2	5. Аналіз ризиків	Обумовлені природними задатками страхи. Суспільний досвід сприйняття ризиків. Культурні відмінності у сприйнятті потенційних небезпек. Особистий досвід та навчання на помилках інших. Позитиви хибних сигналів тривоги. Типи особистості: ті хто шукає ризики, ті хто їх уникає. Біологічне програмування на певні форми реагування на небезпеки. Вплив фактору домінування внутрішніх чи зовнішніх цілей на здатність людей до опанувати страхами перед ризиками.	Питання, кейси
2 / 2	6. Передбачення ризиків	Статистичні методи. Правильні передбачення, як чинник формування хибної установки контрольованої визначеності. Страх персональної відповідальності і ризики породженні невірними експертними прогнозами. Волатильність. Дисперсія, як спосіб мінімізації ризиків. Перевага простих правил над складними стратегіями.	Питання, кейси
2 / 2	7. Ризик-менеджмент	Інтуїція, як різновид знання. Успішні рішення в невизначеному світі.	Питання, кейси

		<p>Відсутність алгоритму розрахунку найкращих рішень. Домінування у практиці ведення бізнесу інтуїтивних рішень. Залежність між місцем менеджерів в ієрархічній драбині, і тим наскільки вони покладаються на інтуїцію. Корпоративна культура в сімейному бізнесі. Культура прийняття рішень у великих акціонерних компаніях.</p>	
2/2	8. Природні частоти і причини дезорієнтації	<p>Сенс ймовірностей. Причини помилкових трактувань результатів тестування та числових даних. Природні частоти. Умовні ймовірності (відносні частоти). Дезорієнтуючі способи поширення інформації. Когнітивні ілюзії. Проблема пріоритетності інтересів структур над інтересами людей, для обслуговування яких вони були створені. Конфлікти інтересів.</p>	Питання, кейси
2/2	9. Ризикопороджуюча реальність	<p>Нераціональна природа реальності. Досвід, як різновид підсвідомого знання. Принцип розумної достатності. Принцип дотримання порад фахівців. Принцип наслідування оточуючих людей. Принцип дій за звичкою. Небезпеки максимізації вигод.</p>	Питання, кейси
-/2	10. Зміна парадигм	<p>Небезпеки, викликані зростанням нових знань. Нові технології і нові ризики. Ризикова грамотність. Статистичне мислення, як спосіб вирішення задач з реального життя. Уміння застосовувати прості практичні правила. Можливість при вирішенні проблем знаходити не одне позитивне вирішення. Пріоритет відповідальності над підзвітністю.</p>	Питання, кейси

**Формування загальних, фахових компетенцій і
програмні результати навчання**

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 2	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями та інноваційними технологіями
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність до проведення аналітичних і наукових досліджень на відповідному рівні.
ЗК 6	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи.
ЗК 13	Здатність креативно мислити та генерувати нові ідеї.
ЗК 14	Здатність до діалогу та співпраці з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами в інших галузях знань/видах діяльності.
ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 6	Здатність здійснювати інтелектуальну, логіко-мисленнєву діяльність, спрямовану на вирішення практичних завдань.
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ФК 11	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
ПРН 1	Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, конструювати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку і професійного самовдосконалення.
ПРН 3	Застосовувати сучасні методик і технології, володіти способами інформаційно-описової діяльності, систематизування даних, структурування, опису предметної сфери (виділяти ключові категорії, поняття, персоналії, групи проблем або проблеми, систематизувати концепції, технології, методи вирішення проблем, ведення власної бази даних, укладання наукових робіт, рефератів тощо); дотримуватися правил академічної доброчесності;
ПРН 6	Знати основні напрями, тенденції, проблематику сучасної філософії та суспільних наук.
ПРН 11	Вміти аналізувати міркування, різні види інформації, факти, статистичні дані, робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки, прогнози та надавати рекомендації.
ПРН 16	Вміти застосовувати загальногуманітарні, філософські, політичні й економічні знання в різних сферах життєдіяльності.
ПРН 22	Знати нормативну суспільно-політичну й економічну теорію, їх прикладний та порівняльний аспекти; використовувати понятійно-категоріальний та аналітично-дослідницький апарат сучасної світової суспільної думки.

Літературні джерела

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи / Дарон Аджемоглу, Джеймс Робінсон. К.: Наш формат, 2020. 520 с ...
2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства і бідності / Дарон Аджемоглу, Джеймс Робінсон. К.: Наш формат, 2022. 440 с.
3. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик. Навч. посібник К.: КНЕУ, 1998. 316 с.
4. Баранцева С. М., Хлевицька Т. Б. Ризикологія: навч. посіб. Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. 224 с.
5. Верченко П. І. Ризикологія: Навч.-метод. посіб. Для самост. вивч. дисц./П. І. Верченко, Г. І. Великоіваненко, Н. В. Демчук. К.: КНЕУ, 2006. 176 с. .
6. Вітлінський В. В. Ризик у менеджменті. К.: Борисфен-М, 1996. 336 с.
7. Гончаров, І. В. Ризик та прийняття управлінських рішень / І.В. Гончаров. Харків : Основа, 2013. – 159 с.
8. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навчальний посібник. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. 200 с.
9. Стешенко О.Д. Ризикологія: Навч. Посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.
10. Таліб Н.Н. Обдурені випадковістю. Незрима роль шансу в житті та бізнесі / Нассім Ніколас Таліб. К.: Наш формат, 2020. 320 с.
11. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / Семюел Гантінгтон. К.: Наш формат, 2020. 448 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагиату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	80
Модуль 1 (теми 1-5) – обговорення кейсів	10
Модуль 2 (теми 5-10) – обговорення кейсів	10
Ессе (теми 1-8) – індивідуальна письмова робота	-
Залік (теми 1-8) – тести, завдання, кейси	-

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом